

Šime Županović  
Split

## PODRIJETLO HRVATSKE RIBARSKJE TERMINOLOGIJE

**UDK 800.87.801.316.3**

*Rad primljen za tisak 02. 05. 1997.*

*Čakavska rič, Split, 1997, br. 1*

***Izvorni znanstveni članak***

***Original scientific paper***

*Recezeni: Joško Božanić, Vladimir Skračić*

Nakon dolaska Hrvata na istočne obale Jadrana, političke prilike se znatno smiruju. To smirenje se odrazilo također i u promjenama gradskog načina života. Zatočeni starosjedoci, u dodiru sa doseljenim Hrvatima, mnogo su pomogli da se novonadošli Hrvati brzo prilagode moru i da žive od njega i uza nj. Kako došljaci u svom rječniku nisu imali nazive za pojedine vrste riba i ostale vrste morske faune, oni su ih *preuzimali* od zatečenih starosjedilaca ili su nazive *na mjestu* stvarali od domaćih ili tuđih elemenata. To je ujedno i jedan od razloga što su se stariji slojevi talasozoonimskog inventara tako dobro sačuvali.

Svi ti nazivi, prema tome, koji su analizirani u ovom radu, preuzimani su iz jezika dalmatinskih Romana, koje su novonadošli Hrvati zatekli na tlu koje su zaposjeli, ili su njihovim posredstvom uzeli od Grka ili Latina, i kao takvi podešavali hrvatskoj jezičnoj strukturi.

Nazive grčko-latinskog podrijetla za jadransku morską faunu preuzeli su novonadošli Hrvati od svojih novih susjeda dalmatinskih Romana koji su tada bili

povezani s južnom Italijom (Magna Graecia). To se najbolje može uočiti po načinu kako su naši pređi uzimali pojedina imena iz morske faune drugih naroda i prilagođavali ih duhu svog jezika. Po njihovu obliku, značenju i raširenosti mogli bismo također, s izvjesnom sigurnošću, odrediti njihovo podrijetlo na istočnoj obali Jadrana, kao i vrijeme njihova postanka. Odnose u tom miješanju naroda, kao i u njihovoj simbiozi, mogla bi nam otkriti i stratifikacija naših ribarskih naziva po njihovu podrijetlu.

Kako su ta razna etnička miješanja utjecala na hrvatsku ribarsku terminologiju, možemo također vidjeti iz srednjovjekovnih grčko-latinskih posuđenica koje su tijekom stoljeća postupno ulazile u naš današnji talasozoonimski leksik.

Ona isto tako kazuju kako su se zapravo ti različiti superstrati naslojavali jedni na druge prilikom usvajanja ribarske terminologije. Hrvati su tako, preuzimajući od novih susjeda i njihovu ribarsku terminologiju u svezi s morem, i životom u njemu, preuzimali i njihovu kulturu koja posjeduje opće mediteranske karakteristike. To je ujedno bila i posljedica mediteranskih miješanja, koja su tijekom milenija dovodila u međusobni dodir razne etničke grupe što su uzajamno bile povezane morskim komunikacijama. Zato i nije nimalo čudno što je ta mediteranska ribarska terminologija bila gotovo zajednička svim narodima koji žive na obalama Mediterana.

Grčki nazivi ovdje su dati alfabetskim a ne sistematskim redosljedom. Za ovu našu analizu koristili smo se radovima mnogih autora, a naročito rezultatima izučavanja etimologije i strukture naziva jadranske faune iz kapitalnog djela V. Vinje (1986).

#### N a z i v i

Grčki	Latinski	Hrvatski
ἄκανθίαις	canicula, canis marinus	<i>pas kostelj</i> , <i>pas s trnom</i> . Za naš naziv <i>pas s trnom</i> , <i>pas kostelj</i> najbliži je leksem <i>spin</i> < lat. SPINA.
ἄκάρναξ, ἄχάρνος	acernia, acharne	<i>smudut</i> , <i>dut</i> , <i>lubin</i> , i dr. Ovaj grčki i kasnije latinski naziv za smuduta, ranije se pripisivao <i>kirnji</i> , <i>kijernji</i> . Već je Battisti (BALM 2-3, 75-76) bio mišljenja da se »lat. <i>acharnē</i> < grč. ἄχάρνος (Ateneo), ἄχάρνα (Aristotele, Ateneo), ἄχέρλα (Esichio) ne odnosi na <i>kirnju</i> i da je to oznaka za »Perca labrax« (smudut, šibenski dût). To potvrđuje i Županović (1991, 247-248).



<p>βοῦς, βοῦς θαλάσσιος je jedan od σελαχῶδης (Elijan)</p>	<p>bos</p>	<p>nas rano prilagođen tip <i>bukva</i> (lat. boca, grč. βῶξ) u kojem je dalmatsko posredstvo potvrđeno čuvanjem bezvučnog velara <i>k</i>.</p>
<p>γάδος, ὄνος, ὀνίσκος</p>	<p>asellus</p>	<p><i>volina, vò</i>. Ta je slika s brojnim varijantama i sinonimima bila u upotrebi i kod starih Grka. To je bez ikakve sumnje <i>bos</i> o kojem govori Ovidije (Hal. 94) i koji Plinije (9,78 i 32, 159), očito parafrazirajući Aristotela, svrstava među hrskavične ribe.</p>
<p>γαλεός (ἀκανθίας)</p>	<p>acanthias, spinax</p>	<p><i>oslic, magarac, magarčić, pišmolj</i>. I kod klasičnih pisaca (Grka) dolazilo je do različite upotrebe jednakih imena. Stoga bi se moglo zaključiti da su ὄνος, ὀνίσκος naši nazivi za <i>oslic</i> i <i>pišmolj</i>, a neizvedeni oblik znači i ribu drugdje zvanu γάδος koje bi vjerojatno odgovaralo Plinijevu <i>asellus</i>, što je zapravo deminutiv od <i>asinus</i> »magarac« REW 704.</p>
<p>γλαῦκος »de couleur glauque«</p>	<p>glaucus</p>	<p><i>kostelj, kostilj</i> -po bodlji — Galeus <i>acanthias</i>, γαλεός ἀκανθίας nomen tulit ab aculeis... (Gesner (Nom. 142-3)).</p>
<p>γόγγρος, γρύλος, (kasnije) γρύλλος = gruj, kao sinonim za γόγγρος</p>	<p>conger</p>	<p><i>gluhač, gluhi pas</i> (Galeus <i>glaucus</i>, Gesner IV, p. 609) uglavnom nastavljaču antičku upotrebu koja se zasniva na lat. <i>glaucus</i> &lt; grč. γλαῦκος. <i>ugor</i> i nastavljačima (po Skoku) mediteranskog CONGER (gonger, congrus, gongrus) = grč. γόγγρος. Imena etimologijski</p>

<p>γόμφος, γομφάριον, γοφάριον Ime je živo i danas u novogrč. obliku γομφάρι</p>	<p>—</p>	<p>vezana uz γόγγρος i <i>conger</i> raširena su po čitavom Sre- dozemlju.</p>
<p>γρυμέα</p>	<p>—</p>	<p><i>gof</i> &lt; grč. γόμφος sa svojim osno- vnim značenjem »bolt« (Lie- ddell-Scott), tj. »kolac«, »klin«, a u potpunosti će se poklapati sa semantizmom drugih imena za ovu istu ribu: <i>felun</i>, <i>strijela</i>.</p>
<p>δάκτυλος</p>	<p>dactylus</p>	<p><i>grima</i> je naziv u Mokošicama (Rijeka Dubrovačka) za male gavune (najsitniji su pića). Tumači se kao »dalmatoromanski leksički ostatak iz ribarske termino- logije od grč. γρυμέα (Skok ERHSJ 1,617 i ranije ZfrPh 50,524).</p>
<p>δελφίν, δελφίς</p>	<p>delphinus i delphin- inis (rjeđe)</p>	<p><i>prstac</i> iz osnove <i>prst-</i> lat. dactylus, Cuvier, Les mollusques 232, zaključuje da je <i>dactylus</i> ozna- čavao današnji Lithodomus i da nastavljači izraza dactylus (&lt; grč. δάκτυλος = »prst«) pre- krivaju čitav Mediteran kao oznaka za Lithodomus.</p>
<p>δράκαινα, δράκων</p>	<p>dracone</p>	<p><i>dupin</i> Grčka se riječ povezuje s δελφύς »maternica« i δέλφαιξ »prase«, »odojak«.</p> <p><i>drkona</i>, <i>drkovna</i> izrazito su pučke riječi koje po- kazuju dalmatski tretman i vo- kala i konsonanta za razliku od francuskog oblika <i>dragon</i> i dr. Naziv <i>râcina</i> za Lophius pis- catorius, u značenju »zmaje- vica«, »vražica«, izvodi se ta- kođer iz grč. »weiblicher Dra-</p>

<p>ἔγγραυλις, ἐγκρασίχολος ἀφύα</p>	<p>encraulis, apua</p>	<p>chen«. Od grč. δράκκινα ž. r. potekli su vjerojatno i naši oblici <i>draganja</i>, <i>dragana</i> i var. za <i>Trachinus</i> sp. (pauci).</p>
<p>ἔγγελυς</p>	<p>anguilla</p>	<p>Ihtionim koji <i>Aristotel</i> svrstava među priobalne ribe, a Elijan čak izrijeком napominja da je δράκων otrovna riba.</p>
<p>ἐρυθῖνος, ἐρυθρῖνος</p>	<p>erythinus</p>	<p><i>granguliš</i>, <i>incun</i>, <i>mincun</i>. Za izvođenje <i>granguliš</i> od ἔγγραυλις nema fonetskih zapreka i u tom našem nazivu treba vidjeti jednu od prethodnih i konzervativnih faza koja se sačuvala samo u Trpnju.</p>
<p>ἔχενάις, ἔχενηΐς</p>	<p>remora</p>	<p><i>jegulja</i> i var. Grčko je ἔγγελυς nastalo križanjem osnova koje su u <i>anguis</i> (zmija) i u ἔχις (»zmija«), a <i>Keller</i> 1909, 2, 357 smatra da grč. ἔγγελυς pripada indoeuropskom prajeziku i da je u vezi s ἔχις »zmija«.</p>
<p>ἐχῖνος</p>	<p>echinus</p>	<p><i>arbun</i>. Prema nazivima za arbuna koji su se sačuvali u novogrč. a dijelom i u Italiji može se zaključiti da su Grci ihtionimom ἐρυθῖνος (ili ἐρυθρῖνος) označavali tu vrstu. Grčki je oblik preuzet u lat. kao <i>erythinus</i>. Naš naziv <i>arbun</i> vjerojatno dolazi od <i>albula</i> »bijela riba«.</p>
		<p><i>slipetuša</i>, <i>prilipetuša</i>. U starogrč. je ἔχενηΐς (ἔχενάις) motivirani izraz složen od ἔχε- i ναίς = ship detaining«, der das Schiff zurückhält.«</p>
		<p><i>jež</i>, <i>morski jež</i>. I kod Rimljana je <i>jež</i> (<i>echinus</i>&lt; grč. ἐχῖνος ) bio na cijeni; a</p>

ζαίός	faber	<p>Apicije (9,8) navodi i recept za njihovo pipremanje.</p> <p><i>kovač.</i></p> <p>U Hesihijevoj glosi nalazimo grčko ζαίός, koje bi navodno trebalo označavati vrstu <i>Zeus faber</i>. U grčkom je, naprotiv, postojao i ihtionim χαλκεύς (= <i>kovač</i> »worker in metal«) i koji je sudeći po Opijanovu opisu (1,133), bio oznaka za današnjeg kovača. Ime je došlo zbog boje ili zbog glasova ili udaranja.</p>
ζύγαινα	sudis	<p><i>jaram, pas jaram.</i></p> <p>Glava u obliku slova T podsjeća na <i>jaram</i>, koje je zahvaljujući starim piscima ušlo u sistematiku. U <i>Plinija</i> (32,154) čitamo da je lat. <i>sudis</i> = grčko ζύγαινα = <i>Sphyrna zygaena</i> Raf.</p>
θαλάττιον οὔς	otion	<p><i>uho svetog Petra.</i></p> <p>Već <i>Aristotel</i> spominje jedno »morsko uho«, tj. »divljeg lupara« kojeg »neki nazivaju morskim uhom«. Kao što vidimo ta prispodoba s uhom starija je od kršćanstva.</p>
θυννίς, θύννος	thunnus, thynnis	<p><i>tuna, tun, tunj.</i></p> <p>Stari Grci davali su ovoj vrsti ribe različita imena prema njejoj dobi i fazama u rastu. Ovaj je ihtionim veoma star i vjerojatno su ga Grci preuzeli od naroda koji su zatekli u Grčkoj. Latini su riječ preuzeli od Grka: <i>thunnus, tunnus, thynnus</i>. Izvedenica ž. roda θυννίς latinizirano je u <i>thynnis, -idis</i>.</p> <p>Čitava naša obala, jednako kao i čitavo Sredozemlje i brojni izvanmediteranski jezici, pozna nastavljajuće grčko-lat. oblike.</p>

ιέραξ, χελιδών	hirundo	Zabilježili smo tri varijante, <i>tunj, tun, tuna lastavica, morska lastavica.</i> Oprijan, (Hal. 1,427) govori o tri vrste morskih lastavica.
ιουλίς	iulis	<i>knez, knjez, knezica.</i> Grčki ihtionim <i>ιουλίς</i> spominje Aristotel (HA 9,3), koji Rimljani preuzimaju u obliku <i>iulis</i> (Plinije 32,94) i <i>iulus</i> (32,152), dok Oprijan (Hal. 1,124) kaže da je to riba koja živi na hridima pokrivenim algama. Elementi tih opisa odgovaraju vrsti <i>Coris</i> (= »djevojka«, »frajlica«) koju je Linnaeus nazvao <i>julis</i> .
ἵππόκαμπος	hippocampus	<i>konj, morski konjić.</i> Grci su poznavali naziv <i>ἵππόκαμπος</i> kojem je bilo značenje »monster with horse's body and fish tail«, a za Elijana 14,20, to je ime male morske ribice. Plinije je preuzeo grčku riječ i latinizirao je u <i>hippocampus</i> .
ἵππουρος	—	<i>lampuga.</i> Linnaeus 1758 dao joj je ime <i>Coryphaena hippurus</i> L. Stari Grci su upotrebljavali dvije sastavnice kao sinonime za istu vrstu. Nju Dorion (ap. Athen. 7,304d) naziva <i>κορύφαινα</i> dok joj Hikezije (ibid.) daje ime <i>ἵππουρος</i> (= »konjski rep«). Vjerojatno je kod grčkih pisaca zaista bila riječ o ribi koju su sistematičari nazvali <i>C. hippurus</i> .
κάβειρος, κάραβος	carabus, carolus	<i>kârlo</i> je ime za velikog raka <i>Astacus gammarus</i> (= <i>Homarus vulgaris</i> ). U <i>Taranto</i> 48 čitamo <i>caure, carle</i> »granchio marino grosso« (car-



καλαμάριον	lolligo	<p>lino). <i>Kârlo</i> (&lt; srednjolat. carolus, Skok ERHSJ 2,47).          Piranski lik <i>kaùrla</i> »piccolo granchio« u istro-rom. dao je mogućnost Skoku (ERHSJ 2,52) da pretpostavi jedno *<i>caburulus</i>, to jest deminutivni oblik (cf. grč. κάβουρος~καβούριον) koji je »to opravdaniji kad znamo i za tarentinsko <i>carlu</i>« (Vinja JF 2,90)</p>
		<p><i>lignja</i>.          Naše smo oblike <i>lignja</i> i var. dobili posredovanjem dalmatinskih Romana koje je ustvrdio Skok još u <i>Term.</i> 56 i u <i>ZfirPh</i> 54,209. Grčki καλαμάριον = τευθίς srećemo u sholijama Opijanovoj <i>Hal.</i> 3,166. Novogrč. ručki oblik je καλαμάρι. Zoonim je ispuštanja crnila metafora prema prvom značenju koje se javlja u kasnolat. <i>calamarium</i> »kutija za pisala« (&lt; <i>calamus</i>). U dalmatinskim gradovima <i>kalamar</i> supostoji sa <i>lignja</i> &lt; grč. καλαμάρι (Graecia).</p>
κάμμαρος	cammarus	<p><i>komorana</i>.          Lastovsko komorana za <i>Penaeus kerathurus</i> je jedan od najstarijih sačuvanih karcinonima, koje pokazuje dalmatski vokalski tretman u lat. <i>cammarus</i> &lt; grč. κάμμαρος</p>
κανθαρίς κάνθαρος	cantharus	<p><i>kantar, kantor</i>.          Aristotel (HA 8,15,1) kaže da živi uz obalu kao i zubatac, a Plinije tvrdi da voli muljevito dno.          Skok (ERHSJ 2,35) drži <i>kantar</i> za dalmato-romanski relik. Kako je taj izraz i danas nedvojbeno sačuvan u novogrč. ihtionimima σκάθαρος, σκαθάρι</p>

καπρῖνος	cyprinus	<p>pored κάνθαρος, pa u našem <i>kantar</i>, »te u brojnim tal. i južnofranc. oblicima, sva je prilika, veli V. Vinja (JF 1,449), da su grčki i od njega posuđeni latinski ihtionim imali istu vrijednost.«</p>
κέφαλος	mugil, capito	<p><i>krap</i>.                  Naše <i>krap</i> vjerojatno je nastalo metatezom od i. e. naziva za šarana jednako kao i lat. <i>cyprinus</i> &lt; grčkoga κυπρῖνος (Aristotel, Hesihije).</p> <p><i>glavatac, glavataš, glavataš</i>.                  Naziv κέφαλος uspio se sačuvati do dana današnjeg, ne samo u novogrč. već i u čitavom nizu jezika oko Sredozemnog mora. Iako se kroz dvije tisuće godina prihvaća mišljenje da je cipal dobio ime zbog velike glave, ipak semantizam koji se vezuje za κεφαλή »glava« pričinja nam poteškoću, jer glava u cipla nije ni velika, ni osobita. Latinski naziv je <i>capito</i> i vjerojatno se ovdje radi o nekom kalku.</p>
κίθαρος	rhinobatus?	<p><i>gitara, kitara</i>.                  Kao ihtionim spominju ga Aristotel, Opijan i Atenej. Ovaj posljednji kaže da riba tog imena ima oštre zube i da živi sama. Budući da je rasprostranjenost nastavljača grčkog oblika po čitavu Sredozemlju još uvijek prisutna, možda bismo bili skloni κίθαρος, kako navodi Vinja (JF 1,71) »vidjeti drugo ime za jednog od sklatova ili za <i>Rhinobatus columnae</i>.«</p>
κίχλη, κιχλοκόσσυφος	merulus, turdus	<p><i>vrana, drozd</i>.                  Očigledno je da su Labridae nazivane po pticama zbog njihovih</p>

κνίδη	urtica	različitim boja. Tako npr. Aristotel (Frg 209) kaže da je κίχλη »crnkasto istočkana« (μελανόστικτος), a iz Ovidijeva izbora determinativa se isto tako vidi kad kaže <i>merulae virentes</i> (Hal. 114). Iz ova četiri nedvojbeno (dva grčka i dva latinska) naziva, i z r a z se kod nas sačuvalo samo za lat. <i>merula</i> , dok su drugi mediteranski popisi sačuvali i <i>turdus</i> (Vinja JF 1,471-2). <i>vlasulja</i> . Grci su zbog brojnih žarnica (knida) kroz koje životinja izbacuje otrov na žrtvu ili napadača, meduzu metaforički nazivali κνίδη »kopriva«.
κολίας	colias lacertus scomber	<i>lokarda</i> . Za Ateneja (321a i 118d) je σκόμβρος manji nego κολίας, dok Plinije tvrdi obratno (32,-146). Isto tako se isprepliću nazivi <i>lokarda</i> i <i>skuša</i> i u našoj pučkoj upotrebi.
κομαρίς	comarum, orata	<i>komarča</i> . Etimologija vjerojatno dolazi od grč. ihtionima κομαρίς. Skok tumači kao »dalmatsko-romanski leksički ostatak od grč. κόμαρος, lat. <i>comarum</i> , a to je i za Vinju (JF 1,217-8) prihvatljivo.
κόγχη, κοχλίας	concha, cochlea	<i>kunjka</i> . Za ovaj se zoonim može prihvatiti sažeto Skokovo mišljenje: »kunjka < tal. <i>cónca</i> < lat. <i>concha</i> < grč. κόγχη »isto«.
κορακῖνος	umbra, corvus coracinus	<i>konj, krb, harba, sjenka</i> (Sciaenidae). Grci su ribe iz ove obitelji poznavali sa dva često

κοράλλιον

corallium

spominjana naziva: κορακῖνος, što je izvedeno od κόραξ–ακος »gavran« i σκίανα što je izvedenica od σκιά »sjena«. U lat. izvorima nalazimo češće izvorni grecizam *coracinus*, dok prevedenicu *corvus* srećemo samo kod Plinija u popisu iz 32. knjige.

*koralj.*

Skok (ERHSJ 2,241) našim oblicima označuje kao »izvor kslat. *corallum* > tal. *corallo* pored *corallium* < grč. κοράλλιον.«

κορδύλη, σκορδύλη

—

*skardinula, skrdinula*

vjerojatno dolazi od grč. σκορδύλη. Utoliko više što naziv *skadirula* Hirtz 372 navodi kao pučko ime sa *Scomber scomber* u Novoj Novalji na Pagu, a što je vjerojatno nastalo metatezom od \**skaridula*. Budući da smo imali prilike vidjeti da je naša obala često »uporan čuvar najstarijih grčkih ostataka, koji su se na njoj očuvali i onda kad su nestali na egejskim obalama« (cf. Vinja 1955 (2) i 1967 (1), te JF 1,287), nije isključena mogućnost da i taj naš usamljeni ihtionim nije jedan takav grčki leksički ostatak?

κορύφαινα, v. ἵππουρος

*lampuga.*

Grčko ime za ovu vrstu nije sačuvano u našoj ihtionimiji.

κόσσυφος, κόσσυκος

*merula, turdus*

*vrana, drozd.*

U grčkom, kod pisaca a i na starim natpisima nalazimo na »ne-razdvojni« par κόσσυφος–κίχλη kojem odgovara par *merula* — *turdus* kod Plinija (NH

κοχλίας od κύων »pas«	cochlea	9,52) i drugih rimskih autora. (v. pod κίχλη). <i>školjka</i> , kao leksički relikat dalmato-romanski < lat. cochlea < grč. κοχλίας (cf. Skok ERHSJ 2,219).
κυνίσκος, deminutiv od κύων »pas«	—	<i>kinikesa</i> . Možda je ovaj kaljanski naziv za mačku ujedno i naš najstariji naziv. I sardski pozna <i>kaniska</i> za istu ribu. Wagner (DES 1,283) tumači je kao adaptacija grč. * κυνίσκος.
κωβιός, κωβίτις	cobio, cobius gobio, gobius	<i>glamoč, glavoč</i> . Kod Grka nalazimo na nazive κωβιός i κωβίτις. Kako u rimskih pisaca srećemo <i>gobio, -onis/gobius, -ii</i> i <i>cobius/cobio</i> , možemo zaključiti da je κωβιός bio najrašireniji oblik. Stoga možemo uzeti za sigurno da je barem grč. κωβιός označavao današnjeg <i>Gobiusa</i> . I tako je žilavi κωβιός / gobius prošao sve prepreke i sačuvao se do dana današnjega. Novogrč. je γωβιός i nastavlja stari ihtionim.
λάβραξ	lupus	<i>smudut, dut, lubin</i> . Grci su nazivali <i>smuduta</i> (lubina) < λάβρος »žestok, jak, proždrljiv, grabljiv«. Tako za Elijana to je par excellence »riba koja od svih riba najviše živi od ribe« (ἰχθίων ὀφοφαγίστατος). Osnova λάβρ— je izraz za semantizam »goropadan«, »grabljiv«. (v. pod ἀκάρναξ).
λεπάς	lopodas, lepidas	<i>lupar</i> < grč. λεπάς < lat. lepidas (= Patella).
λύχνος, λυχνίσκοι	lucerna	<i>lučerna, lučerna, luncerna, lantirnica</i> .

			<p>Sa »svijetlo«, »svjetiljka« u vezi su grčki ihtionimi λύχνος (Strabon 17,2,4) i Lukijanovi λυχνίσκοι (VH 2,30). Ipak, veli Vinja (JF 1,175) ovaj problem tog dosta raširenog ihtionima »moramo ostaviti neriješanim.«</p>
μαῖα	maia, maeae		<p><i>rakovica, grancigula</i> — Omnium cancrorum maximus <i>maia</i> appellatur, teste Aristotele. Cancri μαῖα, inquit Rondeletius dicuntur ab Aristotele...« Plinije (NH 9,97) latinizira u <i>maeae</i>. <i>gira, menula, manula, menola</i>. Nastavlja grč. μαῖνη / lat. MAENA, zastupljeni su kod nas u svim oblicima. Aristotel navodi i oblik μαινίς i deminutivni lik μαινίδιον.</p>
μαῖνη	maena		
μελάνουρος	melanurus, oculata		<p><i>ušata, ukljata, očada, crnorep</i>. Od grč. μελάνουρος &lt; lat. melanurus (novogrč. τὸ μελανούρι. Latinski se ihtionim <i>oculata</i> pojavljuje kod Plinija (NH 32,149), »ali ništa nam ne dopušta da tvrdimo da je <i>oculata</i> bio naziv baš za ušatu«. Osim toga, <i>oculata</i> odgovara grč. ὀφθαλμίας, koje nalazimo samo u izravno latiniziranom <i>ophthalmias</i> (Plaut, Capt. 850).</p>
μορμύρος, μορμύλος	mormyrus		<p><i>ovčica, mormora, mrmora, arkaj</i>. Grčki μορμύρος kao oznaka za ribu potvrđeno nam je kod Aristotela (6,17,3) tako da o identifikaciji s <i>P. mormyrus</i> ne može biti sumnje. Latinsko je <i>mormyrus</i> potvrđeno kod Ovidija (Hal. 110), dok ga Plinije spominje samo u popisu u 32. knjizi (152).</p>

			<p>Leksikografi i komentatori se slažu da je μορμύρος u vezi sa μορμύρειν »unter Germurmel (Geräusch) dahinfließen«, »roar and boil (onomatopoeic word«); cf. Liddell-Scott 1147; Vinja JF1, 177.</p>
μοσχίτης	muscus		<p><i>muzgavac.</i>                  Ime se temelji na osnovi koja je u grč. μόσχος »musk«, »mošus«. U sholijama Orijana (1,307) nalazimo μοσχίτης = οσμύλος, a Galenovo μοσχίτης. Tumačeći naše apelative <i>mosak, muškat, muškatio</i>, Skok ERHSJ2,458 vrlo sažeto naznačuje etimologiju tih formi; od tal <i>musco, muschio</i> &lt; gr. μόσχος &gt; kasnolat. <i>muscus</i> od perz. <i>musk</i>, sanskr. <i>muškas</i> »mudo«.</p>
μούξ, μυίσκος	myax		<p><i>dagnja.</i>                  Plinije grč. μούξ latinizira u <i>myax</i>, koji je u neku ruku hiperonim za različite školjkaše, što je etimološki i semantički srodno našem <i>mušlja</i>. Latinizirani nazivi <i>myiscus</i>, (Plinije NH 32,149) i <i>mysca</i> (32,98) od grč. μυίσκος, nisu označivali dagnju, već neku drugu vrstu (cf. Vinja JF 2,161).</p>
μούλλος	mulleus, mullus		<p><i>trlja, trilja.</i>                  Kao posuđenica je recentniji oblik (v. pod τρίγλη).</p>
μύραινα	murena, muraena		<p><i>murina, morina, morona, mrina.</i>                  Ne samo naš obalni potez, već i najveći dio Sredozemlja prekriven je oblicima kojima je izvor u jedinstvenom ihtionimu iz kojega du potekli grč. μύραινα</p>

		ili lat. <i>murena</i> (ili <i>muraena</i> ). Jedinstvenost izraza nikada ne dolazi u pitanje, iako su oblici različito paretimološki i fonetski prekražani.
μῦς	mys, myos	<i>miš i morski miš, morski prasac, praščić.</i> Što su grčki i latinski pisci označavali sa <i>mus</i> , ne može se sa sigurnošću utvrditi, iako Aristotel (HA 3,9,13) svrstava jednog μῦς u ovaj razred (Pisces). To isto važi i za izvedenice <i>mys</i> i <i>myos</i> = μῦς (Plinije 9,15), pomoću kojih su Grci i Rimljani nazivali dagnju (mušlja) od grč. μύαξ koje Plinije latinizira u <i>myax</i> .
νάρκη	torpedo	<i>drhtulja, trnjača.</i> Tako npr. Gesner (Nomencl. 123-4) kaže: Torpedo nominatur a vi sua et ab eadem Graecis νάρκη. Τούρπαινα etiam pro eodem pisce apud...« Grčki νάρκη znači »ukočenje«, trnjenje« i -Torpedo. Ovo je rijedak slučaj barem za grčku i latinsku ihtionomiju da je sem odreda dao prozirna imena.
ναυκράτης	naucrates, naupegus	<i>paklara, lampreda, lamprina.</i> Grč. ναυκράτης »holding a ship fest«. Možda se ovdje radi o <i>Petromyzon</i> sp. Ako je ναυκράτης = <i>Petromyzon</i> , tada smo bliže obliku <i>naupreda</i> . To tim više što znamo da su Rimljani svoje pomorske termine preuzimali od Grka ( <i>naupegus</i> , <i>nauplius</i> , <i>nautilus</i> , <i>nauclerus</i> ) itd.
νηρίτης	—	<i>nanara, nanar</i> (Trococlea). Porijeklo ovog naziva ostaje još otvorenim. Skok (ERHSJ



ξιφίας	xiphias, gladius	<p>2,504) pokušao je naziv <i>narikla</i> povezati sa sinonimom <i>nanar</i>, ali ta veza, kao što i sam autor ističe, »nije posve jasna«.</p> <p><i>mač, sablja, špada</i>, itd.</p> <p>U Rimljana, Plinije (NH 32,15) izričito navodi tri sunaziva: » ... Xiphian, id est gladium«, »ῥρανίς, kojeg neki nazivaju xiphias«, i nešto niže, uvijek u 32 knjizi: <i>xiphias</i>, dok su <i>gladii</i> spomenuti između kljunastih raža. U Aristotela (HA 2,13,4) naziv ξιφίας označavala bi <i>mač</i>, a ista riba je opisivana s mnogo točnosti u Elijana (14,23); Orijana (2,464); Ateneja (7,314 c) i Aristotela (Frg. 325).</p>
ὀδοντίς	lupus	<p><i>smudut, dut</i>.</p> <p>Vinja (JF 1,212) pretpostavlja da naš naziv <i>dut</i> (<i>smudut</i>) potječe od grč. ὀδοῦς, — ὄντος, budući da fonetskih prepreka takvom izvođenju nema (v. pod λάβραξ).</p>
ὄζαινα	ozaena	<p><i>muzgavac</i>.</p> <p>Već u Antici pisci upozoravaju na glavonošca koji se ističe posebnim mirisom, a miris odmah izaziva pažnju. Još Atenej 329a spominje ὄζαινα, a 318a navodi kao sinonime βολβιτίς, βολβιτίνη, ὀσμύλος (metaforički polip = »bolest«).</p> <p>Plinije latinizira ovaj grčki zoonim u <i>ozaena</i> i tumači da je životinja tako nazvana zbog jakog vonja svoje glave (Plinije NH 9,89).</p>
ὀκτάπους	polypus	<p><i>hobotnica</i>.</p> <p>Naziv ὀκτάπους za hobotnicu (<i>Octopus vulgaris</i>) nalazimo</p>

όλοθύριον	holothuria	kod Aleksandra iz Trallesa, liječnika iz VI stoljeća (Liddell-Scott 1212). Današnji pučki grč. oblik je χταπόδι.
		<i>trp, pistej, kurac</i> , itd. Za trpove u klasičnoj starini nije moguće sa sigurnošću tvrditi da je grč. όλοθύριον ista životinja koju su kasnije sistematičari nazvali <i>holothuria</i> . Za Aristotela (HA 1,1,8) to je životinja, koja je »nepomična kao oštriga, ali se ne hvata za dno«.
όνυξ	onyx	<i>prstac</i> (=>nokat) iz lat. <i>onyx</i> mogli bi označavati prstaca, današnji <i>Lithodomus</i> (v. pod δάκτυλος).
όξύρρυγχος	mugil	<i>oširac</i> (cipal), što bi označilo cipla »uske, špicaste glave«. Prema tome je jasno da je riječ o vrsti <i>Mugil saliens</i> koju u Palermu nazivaju <i>mulliettu pizzutu</i> (Penso) i u rum. <i>ostreinosul</i> . Ovom posljednjem semantički potpuno odgovara grč. όξύρρυγχος, koje kao ime ciplu spominje Difil Sifnios (ap. Athen VIII 356 A) a fonetske nam okolnosti ne priječe da u osnovi našeg <i>ošir-ac</i> vidimo djelomično nastavljanje grčkog ihtionima.
όρθαγορίσκος	rota, mola	<i>buc, bucat, bucanj, mola</i> . Plinije ga uzima od Elijana (NH 32,19 i 32,150) όρθαγορίσκος znači »odojak« (zbog njegove okruglosti). Ni ovdje nismo na čistu da li je όρθαγορίσκος u grč. zaista označavao ovu vrstu.
όρκυνος	cybium	vrsta tune (πηλαμός). Buduci da se kod tune ističe samo veličina, prema tome, su

ὄρφακίνας, mladi se  
ὄρφος, ὄρφῶς  
zove ὄρφακίνας

orphus

ὄρφίσκος

—

ὄρφος, ὄρφῶς

orphus

razlikovali četiri imena: θυννίς, θύννος, ὄρκυνος, a najveći su nazivali κῆτος.

To nas samo utvrđuje u uvjerenju da su stari Grci davali toj vrsti ribe različita imena prema njenoj dobi i fazama u rastu.

*gof, orhan, orkan, orfan.*

Skok (ERHSJ 2,256) kaže za naziv *orhan* (Dubrovnik): »Bit će izvedenica na *-inus* < *-ivos* ili *-uvos* od grč. ὄρφος > lat. *orphus* (Plinije) »ein Seefisch«.

»stoimena« riba,

»mnogoimena« riba označuje bezbojnost imena u obitelji Labridae i o teškoćama njihove interpretacije. Tako iz Pankrata (ap. Athen. 305c) možemo vidjeti da je κίχλη = σαῦρος = αἰολίης = ὄρφίσκος, a ova se posljednja vrsta kod Nikandra (Frg. 59) naziva — πολυώνυμος, tj. »mnogoiimena«, »stoimena« riba. Kod naziva za ovu sitnu ribicu, iznad svega je važan afektivni sadržaj. Zato kod ispitivanja određenog znaka kod ovih ribica, pored poznavanja riječi (Wörter = ihtionim) i stvari (Sachen = ribe), potrebno je isto tako upoznati se i »sa stilističkim sadržajem kojim su nabite riječi koje označuju te i takve »stvari« (cf. V. Vinja JF 1,470.1).

*gof, orhan.*

Naziv *orhan* dolazi od grč. ὄρφνός, ὄρφνινος, a to znači »taman«, »mrke boje« i pomoću , a to znači »taman«, »mrke boje« i pomoću — vos,

ὄσμύλος	ozaena	<p>možemo lako objasniti izbor našeg morfema — <i>an</i>, a »glede neobične zamjene <i>ph&gt;h</i>« (Skok ERHSJ 2,565), naša supstitucija jednaka je onoj u <i>gof</i>→<i>goh</i>. Grčki se ihtionim ὄρφος pojavljuje kod Aristotela i Ateneja. Latinsko je <i>orphus</i>, koje nalazimo kod Plinija (9,57 i 32,152) i Ovidija (Hal. 103). Očito je posuđeno iz grčkoga (v. pod grč. ὀρφακίνας).</p>
ὄστρεον, ὄστρειον	ostrea	<p><i>muzgavac</i>. Grčki naziv ὄσμύλος je sinonim za ὄζαινα, koju je Plinije (NH 9,89) latinizirao u <i>ozaena</i> i tumači da je životinja tako nazvana zbog jakog vonja glave (v. pod grč. ὄζαινα). <i>oštriga</i>, <i>đstriga</i>, <i>ostrīga</i>. Dolazi od grč. ὄστρεον, ὄστρειον &lt; lat. <i>ostrea</i>. Naše <i>oštriga</i> potvrđuje Vrančić, Belostenec, Jambrešić (ARj 9, 333), dok su ostali oblici znatno rjeđi. Naziv za <i>Ostrea edulis</i> u više od dvadesetak jezika nastavljaju isti etimon, to jest lat. <i>ostreum</i> &lt; grč. ὄστρεον) ili točnije prema nominativu plurala nastali femininum <i>ostrea</i>.</p>
οὐρανοσκόπος	—	<p><i>čaće</i> (čače), <i>nebogled</i>. Aristotel ovu vrstu ribe naziva <i>lijepim imenom</i> (καλλιόνυμος) »koji gleda u nebo« tj. οὐρανοσκόπος. Ovdje se vjerojatno radi o eufemizmu i u slijedećim stadijima takve životinje nose metaforička imena. Grčki οὐρανοσκόπος po svemu sudeći spada među takva imena.</p>

πάγρος, φάγρος	pager (phager), pagrus ( phagrus)	<p><i>pagar.</i></p> <p>Današnji temeljni sredozemni nazivi potječu uglavnom iz grč. ihtionima φάγρος koji je vrlo dobro potvrđen u pisaca (Aristotel, Atenej, Opijan, Hesihije i dr.) i to doista kao oznaka za Pagrus sp., a to se najbolje potvrđuje očuvanošću iste vrijednosti u novogrčkom jeziku. Grčki ihtionim uzima se za predgrčki relikv iz nekog nepoznatog mediteranskog jezika, pa Frisk (GEW 2,981) φάγρος »brus« i φάγρος Pagrus svrstava pod dva odvojena gesla. Jednako misli i Skok (ERHSJ 2, 585): »mediteranskog (iberskog?) podrijetla«.</p> <p>Latinski je svoje <i>pager</i> (phager), <i>pagrus</i> (phagrus), Ernout-Meillet (DEL 474), preuzeo iz grčkoga.</p>
πάρδαλις	—	<p><i>parda, mačka, morska mačka.</i></p> <p>Još kod Opijana (Hal. 1,368) nalazimo πάρδαλις kao naziv za neku ribu: raznolike boje leopardova krzna metaforički prenesenu na ribu kako nam tvrdi i sam Elijan (11,24). U romanskim jezicima PARDUS (FEW 7,641) i PARDALUS (REW 6231 i FEW 7,641) obilato su iskorišćeni u kopненоj zoologiji. Tako mi imamo za <i>Scyllium parda</i> relativno na prostranom arealu sjevernog Jadrana.</p>
πηλαμύς	pelamys	<p><i>palamida, polanda</i></p> <p>je dalmato-romanski leksički ostatak (v. Skok ERHSJ 2,591), koji nastavlja osnovni grčko-</p>

		latinski oblik <i>pelamys</i> . Grčki <i>πηλαμός</i> je preuzeto u latinskom <i>pelamys</i> ( <i>pelamis</i> , - <i>idus</i> ). Stari su pisci tumačili kao izvedenicu od grč. <i>πηλός</i> »glib«. Ta veza je sasvim slučajna, jer se radi o izrazito pelagičkoj ribi. Vjerojatno je riječ o pučkoj etimologiji. Riječ je prethelenskog postanja.
πέρκη	perca	<i>pirka, pirak, perka</i> . Nema sumnje da naše <i>pirka</i> , kao i sve varijante sa sačuvanim - <i>k</i> -, uz dalmatsko posredstvo nastavljaju grč./lat. <i>πέρκη / perca</i> . Iz jednog Atenejeva navoda (319b) vidi se da se ovdje radi o jednoj morskoj vrsti i da su stari ovu skupinu gledali kao i mi danas.
περκνός	scarus	<i>papigača, pirgovac</i> ( <i>pirgast</i> = <i>pjegav</i> , <i>šaren</i> ). Postavlja se pitanje da li je antički <i>σκάρος / scarus</i> današnji <i>Scarus cretensis</i> ? Naziv <i>papigača</i> seže još od Aristotela, koji je, kako navodi J. Cotte 62, ribu <i>σκάρος</i> nazvao morskom <i>papigom</i> zbog njenih živih boja. Grčki oblik je, preko dalmatskoga preuzeti grecizam * <i>περκνός</i> (zapravo pridjev <i>περκνός</i> koji pretpostavljaju imenice <i>περκός</i> i <i>πέρκη</i> ) (cf. Vinja, JF 2,54).
πίννα, πιννοτήρης	pin(n)a	<i>lòstura</i> ( <i>lostūra</i> ). Stari su <i>losturu</i> nazivali latiniziranim likom <i>pin(n)a</i> . U to nas uvjeravaju dva podatka: prvo Aristotel (HA 4,4,4) navodi da je <i>πίννα</i> školjka koja se drži dna i uopće se ne miče s

πολύπους

polypus

mjesta i, drugo Plinije, koji latinizirano *pina* spominje na više mjesta u NH (9,115; 9,142; 32,150). Govori također o račiću koji je u komenzalizmu sa losturom, a znamo da je to *pinatheres*. Što se tiče postanja te riječi, H. Frisk ga drži tamnim i zaključuje da je mediteranskog podrijetla (GEW 2,539-40).

*hobotnica*.

Naziv je izrazito slavenskog podrijetla i predstavlja jedan od rijetkih hiperonima za važnu skupinu morskih životinja. Hrvati su je konceptualizirali kao životinju s mnogo repova i nazivali je pomoću praslavenskoj riječi *hobot* »rep« (v. Skok ERHSJ 1,675 i Term. 56.)

Slično je bilo i sa Helenima koji su je svojim jezičnim sredstvima označili kao životinju s mnogo (πολλότι) nogu (ποδες): πολύπους. Odatle je preuzet latinski naziv *polypus* koji se proširio po čitavoj Romaniji.

πομπίλος

pompilus

*fanfan, f'anfor*.

Brojne su grčke legende, potvrde i opisi ribe koju su nazivali pomoću izvedenice od πομπη »pratnja« imenom πομπίλος, jer moreplovce prati i pokazuje im put. To je riba o kojoj Ovidije pjeva (Hal. 101):

*Qui semper spumas sequeris, pompile, nitentes...*

a Plinije (32,153) ga opisuje kao: »Pompilum qui semper comitetur navium cursus«. Međutim, ne radi se o istoj životinji kod Plinija (9,88).

πορφύρα	purpura	<p>Izvođenje <i>fanfan</i> &lt; πομπίλος ne dolazi u pitanje, jer je sav Mediteran na zapad od Grčke preuzeo taj oblik sa istom vrijednošću.</p>
		<p><i>volak, vrpelj.</i>          Budući da su iz tijela volka u staro doba vadili skupocjenu boju — grimiz ili purpur (grč. πορφύρα &lt; lat. purpura), u mnogim se pučkim popisima izrazom izjednačava ime boje i naziv za puža. U Aristotela (HA 5,13,3) imamo detaljan opis različitih crta za različite puževe koji se zajednički nazivaju πορφύρα. Latinski je oblik za volka <i>murex</i> = πορφύρα). I svi likovi imaju izvorište u lat. <i>purpura</i> (grč. πορφύρα), jer nekoć je postojao i lik <i>furfura, furfurica</i>, koji nalazimo kod Vitezovića (cf. Jurišić, Anali 1,1956,337).</p>
πρίστις	—	<p><i>pilan.</i>          Grčki naziv πρίστις (= »pila«). Prema pisanju starih grčkih pisaca to je bila golema morska neman. Koja se morska životinja za stare Grke krila pod imenom πρίστις, veli Vinja (JF 1,168) »teško da ćemo ikada saznati«. Sistematičari su dali ime <i>Pristis antiquorum</i> Lath. jednom pripadniku obitelji <i>Squatinatorajae</i> zbog pilastog produženja gubice (cf. RJ, 349).</p>
ράφίς	acus	<p><i>šilo, igla.</i>          Grčko ράφίς (= »šivaća igla«) i βελόνη odnose se na <i>Syngnathidae</i>. Isto vrijedi i za lat. <i>acus</i>.</p>



ρόινη	squatus	<p><i>Sklat.</i></p> <p>Stari Gesner (Nomenclat., 141) navodi: »Squatina Plinio et Gazae is piscis est qui Graecis Rhina dicitur. Vocatur et Squatus apud Plinium duobus in locis. Graeci id est limmam vocarunt hunc piscem...«</p> <p>Dakle, grčki je ihtionim izveden iz apelativa za sadržaj »turpija«, a Izidor Seviljski (Orig. 12,6,37) jednako tumači latinski.</p>
ρόμβος	rhombus	<p><i>rumb, rumbac, rombo, rumbo, rumbak, rombić.</i></p> <p>Etimologija je od grč. ρόμβος. Već je u grčkom nastao nastao ihtionim ρόμβος kao oznaka za neke plosnatice. Međutim, iz značenja grč. riječi ρόμβος tj. »zvrc« ili »vrtenje«, zbog vretenastog oblika ribe, njene brzine i karakterističnog ponašanja, nastala su imena za Auxis sp. (bisus). Međutim, dok za ρόμβος = »plosnatica« imamo nedvojbene potvrde u starih pisaca, za signatum »vrsta tunine« možemo reći da je do transfera sadržaja došlo, po svoj prilici, kasnije i to zapadno od Grčke.</p>
σάλπη	salpa	<p><i>salpa.</i></p> <p>Klasični su pisci ovu ribu podrobno opisali, a kako su se osim toga nazivi sačuvali do naših dana na čitavom Sredozemlju, ne može biti sumnje u identifikaciju starog ihtionima.</p> <p>Kod Rimljana koji su <i>salpa</i> preuzeli od Grka σάλπη &gt; <i>salpa</i> f (Ovidije); σάλπησ &gt; <i>salpa</i> m (Plinije). Skok <i>Term.</i></p>

σάργος

sargus

47 smatra: »grčka je riječ koja potječe od nekoga izginulog naroda na Mediteranu« i uglavnom isto u ERHSJ 3,195.

*šarag, sarag*

(*Diplodus sargus*) nastavlja izraz grčkog ihtionima σάργος iz kojeg je preuzet i lat. *sargus*. Nije nimalo sporno da je »*sarag* grčka riječ« (Skok Term. 47), iako nije moguće s potpunom sigurnošću tvrditi jer kod nas može biti i dalmatska (Skok ERHSJ 3,204). U grčkom je postojao i izvedeni lik σαργῖνος i to je riba drugačija od one koja se nazivala σάργος (Atenej 321b) jer živi u plovama Aristotel HA 9,2,1).

Što se pak tiče etimologije samog naziva σάργος, već i njegova posvudnost u Sredozemlju upućuje na »nepoznato mediteransko podrijetlo« (Frisk GEW 2,677), kao što je Skok ustvrdio još u Term. 47: »valjda iz istog mediteranskog vrela kao i *salpa*« (cf. V. Vinja JF 1,428).

σάρδα, σαρδινη

sarda

*srdela, sardela*.

Općenito je prihvaćeno da su grčko σάρδα kao i likovi izvedeni iz tog oblika preuzeti iz lat. *sarda* (Strömberg 86; Frisk 2,677-678), koji se etimološki nadovezuju na pridjev *sardus* »sardski«, »iz Sardinije«. Izvedenice od *sardus* (< grč. Σαρδώ »Sardinije«) označavala se različita plava riba. Etimologija, dakle, upućuje na Sardiniju, gdje su se već u feničko doba nalazile velike solionice ribe.

σαῦρος, σαυρίδι	saurus	<p>Riba označavana sa likovima izvedenima od <i>sard-</i> oduvijek je bila riba sa zapada i naziv σαρδίνη, vjerojatno se odnosilo na »sardine«, tj. »srdelu« (cf. V. Vinja JF 1,367).</p>
		<p><i>šnjur, šarun(i).</i>          Da varijante našeg neoznačenog naziva jednako kao i brojna romanska imena za Trachurus sp. potječu iz grčkog σαῦρος iz kojega je i latinska posuđenica <i>saurus</i> nema nikakve sumnje. Bilo kako bilo izraz σαῦρος / <i>saurus</i> nastavlja se u jezicima oko Sredozemlja i, različito prilagođeni, označuju Trachurus sp., kao i istoznačno <i>lacerta</i> i σαῦρος / <i>saurus</i> predstavlja — valjda zbog boje — prijenos kopnenog naziva s vrijednošću »gušter)ica« na ribu.</p>
σηπία	sepia	<p><i>Sipa.</i>          O (pravoj) sipi (<i>Sepia officinalis</i>) neće biti mnogo govora, jer čitavo Sredozemlje nastavlja jedinstveni lik koji je bio u upotrebi u grčkom i latinskom σηπία / <i>sepia</i>. I sami Grci su taj termin preuzeli od svojih predšasnika na egejskim obalama, jer su mu, kako kaže Frisk (GEW 2,609) Bildung und Herkunft dunkel.</p>
σκαρθμός σκάρός	—	<p><i>škaram, škeram.</i>          Škaram je metafora i to vrlo shvatljiva metafora na predmet iz iste pojmovne sfere, na predmet koji je ribaru neprestano pred očima, a to je <i>škeram</i> za veslo »palac«. Podrijetlo naziva <i>škaram</i> vjerojatno dolazi od</p>

σκίαινα, σκιανίς	umbra	<p>osnove koja je u σκάυρο, σκαίρειν. Od te osnove potječe ihtionim σκάρος, jer već u Aristotela (Frg. 332 R) čitamo: σκάρος ἀπὸ τοῦ σκαίρειν. Prema tome naši nazivi ribe škaram, škeram zapravo potječu iz grč. ihtionima σκαρθμός koji je iste osnove i da potječe iz σκαίρω »skakati«.</p> <p>Etimologiju, u etimološkom smislu riječi, našeg ihtionima valja tražiti u brojnim izvedenicama od osnove koja je u σκαίρω »skačem« iz koje su σκάρος i σκαρθμός »skok«, a koja je u grčkom bila često upotrebljavana u ihtionimske svrhe.</p>
σκίλλα	squilla	<p><i>kavala, konj.</i></p> <p>Izraz grčkog naziva ove ribe — σκίλλα od σκιά nije se kod nas sačuvao, ali su se zato održali ihtionimi koji nastavljaju njegov lat. ekvivalent <i>umbra</i> »sjena (REW 9046). Linnaeus je 1758. spojio grčki i latinski izraz u sistematski binom <i>Sciaena umbra</i> (=Sciaena nigra), a par je poslužio i kao skupna oznaka za obitelj.</p>
σκόμβρος	lacerta, lacertus	<p><i>škiljun</i></p> <p>(za <i>Penaeus kerathurus</i>). W. v. Wartburg u FEW 12,218 tvrdi da su galoromanski nastavljači lat. <i>squilla</i> (&lt;grč. σκίλλα, DEI 3610) samo »entlehnung der zoologischen terminologie«. Taj naziv je još uvijek živ na šibenskom području.</p> <p><i>skuša, lokarda, skombar.</i></p> <p>Za Ateneja (321a i 118d) σκόμβρος je manji nego</p>

κολίνας, dok Plinije (32,146) tvrdi obratno. Također nazivi *lokarda* i *skuša* isprepliću se u pučkoj upotrebi, čas sa značenjem *Scomber scomber*, a čas *Scomber colias*, pa prema tome ne ćemo voditi računa o njihovu sadržaju, već o *izrazu*. Najrasprostranjeniji naziv je *lokarda*. To je, kako je Skok ustvrdio još u *Term.* 50 »prenos suhozemnoga zoološkoga termina na morską faunu«, tj. preko dalmatskoga preuzeto lat. LACERTA »gušter(ica)« REW 4821.

Nazivima *skombar*, *škumbar* (i znatnije proširenih *skuša*, *vrnut*) nije teško utvrditi podrijetlo, jer je to ista riječ koju srećemo kod starih Grka: σκόμβρος (Aristotel HA 8,15,6; 9,3,1), odakle je posuđena u lat. *scomber*. Postajanje je grčke riječi nepoznato. *skardinula*, *skrdinula*.

Na nekoliko mjesta na otocima zadarskog arhipelaga koji obuhvaća i otoke Rab i Pag, nalazimo nazive *skardinula* i *skrdinula* za *Scomber scomber*. Tom nazivu najbolje bi mogao fonetski i sadržajno odgovarati grčko ime za mlade Thunnidae κορδύλη ili (kod Aristotela i Strabona) još češće σκορδύλη (V. pod κορδύλη i σκορδύλη).

*škrpina*.

Kako je u grč. σκόρπαινα vidljiv sufiks -αινα, koji se često upotrebljava za naziv *škrpina*, moramo pretpostaviti grčko ishodište. Aristotel (HA 2,17,13) pozna nazive σκορπίος

σκορδύλη, κορδύλη

—

σκόρπαινα, σκορπίος    scorpaena  
σκόρπις

σμαρίς

gerres

i σκορπίς / σκορπίδες (5,10,5). Međutim, kod Ateneja nalazimo i σκόρπαινα i σκσρπίος. Vjerojatno se ovdje radi o dvije, a ne o jednoj vrsti i to bi u potpunosti odgovaralo razlici između *Scorpaena scrofa* i *S. porcus*. Mogli bismo zaključiti, veli Vinja (JF 1,140-1), da je barem za Ateneja σκορπίος = *S. scrofa*, a σκόρπαινα = *S. porcus*. Lat. naziv *scorpaena* (< grč. σκόρπαινα).

*gera, gira. Smaris*

(< grč. σμαρίς) nam stari pisci ne opisuju. Etimologija grčkog ihtionima je nepoznata. Međutim, nastavljači σμαρίς zabilježeni su na našoj obali. Kod nas smo zabilježili *samar, sam<sup>o</sup>ar*, itd. U tim se oblicima lako vidi kako je na paradigmatskoj osi oblika ihtionim prešao u/kroz semantizme »sedlo«, »magarac«, »lugar«, a isto tako nam je jasno da je početak tog razvoja bio u oznaci za »giru« σμαρίς, u za nas nemotiviranom obliku koji je valjalo suobraziti našem sustavu i, naravno dati mu sadržaj (cf. Vinja JF 1,345).

I tu je riječ o grč. σμαρίς koje je sekundarno motivirano kao *samaru* »asino« i odatle je i na našoj obali Jadrana grč. σμαρίς, u hrv. obliku *samar* (postaje u čakavskom izgovoru sjevernih otoka *sam<sup>o</sup>ar, som<sup>o</sup>ar* i jednačuje se u izrazu, jednako kao u tal., sa oznakom »magarac« (V. Vinja ibid, 353).

σπάρος	sparus	<p><i>špar</i> (<i>Diplodus annularis</i>).</p> <p>Kod ove vrste jedina mu je različna oznaka velika sedlasta mrlja na repnom korijenu. Upravo ta različna oznaka koja je u našem <i>špar</i>, gotovo je prisutna u svim jezicima oko Sredozemnoga mora. Nema dvojbe da naši i ostali sredozemni oblici nastavljaju grč. σπάρος, iz kojega je posuđeno lat. <i>sparus</i>. Tako je sačuvanost izraza u novogrčkom, albanskom, našem i romanskim jezicima jedini element koji govori u prilog identifikaciji σπάρος = <i>Dann</i>. Skok u ERHSJ 3,308 dopušta mogućnost da je <i>špar</i> dalmatski ostatak ili talijanizam.</p>
σπογγία, σπόγγος	spongia	<p><i>spuga, spužva</i>.</p> <p>Naši, kao i gotovo svi sredozemni oblici nastavljaju grč.-lat. etimon (grč. σπόγγος, lat. <i>spongia</i>). Općoj se upotrebi namestio lik <i>spužva</i> (Skok ERHSJ 3,314; ARj 16,157); a stariji su oblici (&lt; dalm. &lt; grč. σπόγγος) <i>spuga</i> (koji je najrasprostranjeniji), <i>špuga, spugva</i>).</p> <p>Lat. je <i>spongia</i> (<i>spongea, spungia, sfungia</i>) posuđenica iz grčkoga.</p>
στρόμβος	—	<p><i>strumba, strumbula, štrumbula, strumbul</i>.</p> <p>Naši nazivi za ovu vrstu puža najčešće se nazivaju pomoću kojeg od aloglotskih likova (preko latinskoga?) nastavljaju grčki στρόμβος, a to je u starih grčkih pisaca često oznaka za veće i manje puževe, dok usporedba sa »zvrkom« odlično odgovara obliku kućice tog puža.</p>

στρουθός

passer

*pasara, pašara, pasarica.*

Već kod Elijana (N. A. 14,3) nalazimo za jednu plosnatu ribu, a i kod Rimljana je Pleuronectes, zbog svoje žučkasto-smeđe boje, uspoređen s vrapcem. Lat. *passer* sačuvan je u velikom broju jezika. Skok (ERHSJ 2,612) misli da su dalmatski ostaci, dok je Vinja (JF 1,95) mišljenja da za to ne postoje fonetski razlozi.

συναγρίς, συνόδων

synodus

*manjavur, zelembać.*

συνόδων je za Aristotela riba koja živi uz obalu (HA 8,15,1) i rado dolazi u jatima (9,3,1). To isto tvrde i drugi grčki pisci (Opijan, Elijan). Ali, u grčkom je postojao i ihtionim paralelne tvorbe i sličnog sadržaja συναγρίς, -ίδος, koji spominju Aristotela (HA 2,9,4 i 2,11,7) i Epiharmon (69), a leksikografi i prevodioci ga prevode sa Dentex. Što je još interesantnije, takvoj identifikaciji govori u prilog činjenica što je termin do danas sačuvan u novogrčkom ihtionimu συναγρίδα (Proia 2295), sa vrijednošću Dentex dentex.

Ne ulazeći zasada u pitanje koje je vrste grčki ihtionim doista označavao, možemo odmah reći da je ribi takvih zubi postojala grčka oznaka συνοδός, -όδοντος »qui les dents serrées et comme soudées« ili naziv συνόδοντες (u ovom grčkom liku mi vidimo izvor našem ihtionimu smudut).

Grčki su oblici motivirani i prozirni i latinski se jezik prema



σφύραινα

sudis

njima dvojako ponaša. Ovidije (Hal. 107) i Plinije NH 37,182) preuzimaju učenu tuđicu *synodus*, *-ontis*, a Izidor Seviljski ga lako tumači sa »dentex«.

*pas jaram, jaram, bat, mlat.*

Starogrčko ime nije nedvojbeno utvrđeno. Izgleda ipak da smo do identifikacije došli zahvaljujući — barem jednom— Pliniju. Kod tog pisca (32,154) čitamo: »*sudis* Latine appellatur, Graece σφύραινα rostro simili nomi ni...« Dovoljno je bilo da se ime jednom uvriježi kao sistematsko i da se odmah uzima kao gotovu činjenicu da je σφύραινα = škaram. Međutim, tek je J. Cotte 1944. došao na opravdanu ideju da u σφύραινα vidi izvedenicu od σφύρα »bat«, »mlat«, što je istovremeno i sinonim za apellativ κέστρα, te da na osnovi toga ustvrdi da je lat. *sudis* = grčka σφύραινα = Sphyrna zygæna Raf.

συάκιον, σύαξ, συάκιν suax?, -ace

*svaž, švaž, svak, svat.*

U grčkom nailazimo na ihtionime σύαξ = ῥόμβος (Corp. Gloss Lat.), συάκιν (ibidem), za naše *svaž, švaž i važ*. Naziv *svak* zbog svojeg sačuvanog velera, smatramo da je predmletački, tj. dalmatski relik (cf. Vinja JF 1,93).

σωλήν

solen, aulos

*svirala, frula.*

Sličnost s »frulom« izazvala je pučki naziv *svirala*. Upravo tu sliku sadržaja nalazimo u st. grč. αὐλός koje, pored osnovnog značenja »pipe, flute, clarinet«, te »hollow tube« (cf.

τευθίς, τεῦθος

lolligo

naše tub) ima i malakonimsku vrijednost kod Difila Sifniosa (apud Athen.) koji ga navodi kao sinonim za σωλήν (Lidell-Scott), jednako kao što postupa i Plinije (NH 32,15) s latiniziranim likovima *aulos* i *solen*. *lignjun*, *liganj*, *uligan*, *totanj*.

Na trim arealima koji nas prvenstveno zanimaju (grčki, dalmatski i talijanski) došlo je do svojevrsnog pomaka u vrijednosti starijih zoonima. Grčki hiponim τευθίς / τεῦθος prelazi u Dalmaciju i Italiju i to kao oznaka za lošiju vrstu (cf. Vinja JF 2,61).

τράγος

tragulus?

*tragalj*, *tragaj*, *trôg*.

Još je Aristotel (HA 6,17,3) ukazao na geru kao na najplodniju ribu, a istu osobinu potcrtava i Ovidije. Kako se jarac smatra simbolom plodnosti, već je kod Grka muška faza gere nazvana τράγος. Dakle, s jedne strane, plodnost i lascivnost, a s druge neugodan vonj (i okus): *odor impudicus hirci* (Marcijal 12,32,15). Koliko nam je poznato samo je dalmatski među sredozemnim jezicima sačuvao grčki izraz. Nalazimo ga bilo u neizvedenom obliku trâg, *trôg* (i trâga), bilo u izvedenicama koje pretpostavljaju latinsku deminutivizaciju \*TRAGULUS. Iz tog su oblika nastali naši nazivi *tragaj*, *tragalj*, te promjenom sufiksa *tragar*, *traganj* (cf. Vinja JF 1,350-1).

τρίγλη, τριγλίσ

mullus

*trilja*, *trigla*, *trlja*.

Identifikacija grč. τρίγλη = lat. *mullus* = *Mullus* sp. ne podli-

ježe sumnji. Potvrdu za to nalazimo i u sačuvanosti i nastavljanju izraza do naših dana u grčkom, hrvatskom, talijanskom i drugim jezicima. Posebno je pitanje etimologije samog grčkog naziva. Ihtionim se još u antičko doba neprestano dovodi u vezu s brojem »tri« i misli se da u τρίγλη valja vidjeti ime koje je nastalo od τρίς i γόνος. τρίγλη je svakom slučaju riba povezana uz brojna mistična značenja. Postanje grčke riječi je tamno (Boisacq, p. 985). τρίγλη je iz grč. pučkog jezika nestala, ali je sačuvana s obje strane Jadrana i u zapadnoj Romaniji.

Ihtionimi koji nastavljaju grč. τρίγλη potječu iz više izvora. Zbog sačuvane skupine -gl-, nedvojbeno je dalmatsko posredstvo u preuzimanju grč. τρίγλη jedino u našem obliku *trigla*, a i samo područje gdje tu varijantu nalazimo poznato je sa svoje konzervativnosti čuvanja starijih jezičnih elemenata (cf. Vinja JF 1,274).

*smokva, smokvica, fika, figa, finka, filka.*

Nemotivirani grčki ihtionim φυκίς ili φύκης, preuzet je u dalmatskom i u tom se jeziku dvojako ponašao. Grčki oblici koji su bili polazna točka našim nazivima *pika, finka, figa* i *smokva* obilato su potvrđeni sa ihtionimskom vrijednošću do koje je došlo prema podlozi (staništu) ribe jer sve te vrste

φύκης, φυκίς

phycis

φώκη	phoca	<p>žive na dnu prekritom algama (φῦκος, φυκίον) i njima se hrane.</p>
		<p>Aristotel (HA 8,29,3) spominje φυκίς (i φύκης), a Orijan (Hal. 1,126) tvrdi da je to riba koja živi po hridinama prekritim algama.</p>
		<p><i>foka, medvjedica.</i></p>
		<p>Grci su imali nazive za tu životinju φώκη i βοῦς. Latini su pored preuzetog <i>phoca</i>, poznavali <i>vitulus marinus</i> i <i>bos marinus</i> i to uvijek zbog posebnog glasanja.</p>
χάννη	channe	<p><i>kanj, kanjac.</i></p>
		<p><i>Kanjac</i> je jedna od rijetkih riba za koju možemo sa sigurnošću tvrditi kako su je nazvali grčki i za njima rimski pisci. Atenej spominje ribu χάννη navodeći je između pirke i jednog lumbraka. Isti pisac (Aten. 327 f) prenoseći jedan Epiharmov stih u kojem kaže da su u χάννη velika razjapljena usta (μεγαλοχάσμων). Najstariji prevodioci Aristotela prevode χάννη sa <i>hiatula</i>.</p>
		<p>Kontinuitet vrijednosti ihtionima ipak najbolje potvrđuje sačuvanost u današnjim sredozemnim popisima, u prvom redu u novogrčkom i u okolnim jezicima. (novogrč. χάννος = <i>Serranus cabrila</i>).</p>
		<p>Areal naziva <i>kanjac</i> samo je jedna karika u neprekinutom lancu koji od Male Azije seže do Italije, a ostali semantički tipovi koji ga okružuju ili nastavljaju samo potvrđuju već spomenuti</p>

χελιδών, χελιδονιάς	hirundo	odnos χάννω→ χάννη < lat. channe (Ovidije Hal. 108).
		<p><i>lastavica.</i>          U grč. se često spominje kao ihtionim χελιδών (= lastavica) i to je bez ikakve sumnje jedna od riba letačica. Latinski je naziv <i>hirundo</i> i romanski jezici su kao ihtionim sačuvali samo ovaj naziv, a ne »milvus« = »sokol« (= ἰέραξ?) (v. pod ἰέραξ).</p>
χελλών	testudo	<p><i>kornjača, morska kornjača, žaba.</i>          Grci su kao hiperonim imali χελώνη, koje se nastavlja u južnotalijanskim dijalektima (cf. Rohlfs Lexicon 566), a Latini <i>testudo</i>. Jedan dio romanskih oblika nastavlja <i>testugo</i> (Ernout-Meillet DEL 689).</p>
χοῖρος	porcus	<p><i>pizdica (Cypraea spurca).</i>          Osnovni se mantizam »pudentum muliebre« u svim se popisima izražava najrazličitijim eufemizmima ili se zamjenjuje s drugim metaforama, koje uglavnom ostaju u erotskoj sferi. To se vidi već u grč. χοῖρος ili u lat. kod Varona porcus.</p>
χρέμης, χρόμιος χρόμις	chromis	<p><i>crnelj, crnej, crnijelj, crngalj.</i>          Osnovni semantem kod ove vrste jest »crn«, »taman«. Teško je sa sigurnošću tvrditi koju su ribu u Antiki označavali grč. χρόμις, χρόμιος (Aristotel, Epiharmo), χρέμης (Orijan, Elijan). Kod mnogih naših otočana, mali i komercijalno od male vrijednosti <i>crnelj</i> veoma je cijenjen, naročito u proljeće kad je pun ikre.</p>

χρύσοφρυς

chrysophrys, orata,  
aurata

Mrijesti se ljeti. To bi se podudaralo sa mišljenjem Epiharma (ap. Athem. 328a) koji tvrdi da je meso ribe χρόμις u proljeće bolje od mesa ikoje druge ribe. Iz Ovidijeve *Hal.* 122 čitamo: *atque avium dulces nidos imitata sub undis*, no budući da se u prethodnom stihu spominje *chromis* (atque immunda chromis), Plinije (NH 32,153) posve nekritički pripisuje, veli Vinja JF 2,15, bilj. 70) građenje gnijezda toj ribici (« ... chromii, qui nidicifet in aquis). Fisher *et al.* (1987, p. 1246) navode interesantne podatke za reprodukciju crnelja. Tako npr.: »les mâles délimitent un territoire, nettoient une surface de ponte et ventilent les oeufs fixés par un filament adhésif.«

*ovrata, ovratica, ovrat, orada\**, *zlatobrov.*

Chrysophrus aurata posjeduje istaknutu zlatnu mrlju na skržnom poklopcu. Oblik te zlatne mrlje još su stari Grci usporedili s obrvom, pa joj odatle i grč. ime χρύσοφρυς = doslovce *zlatobrov.* I stari autori odreda ističu tu »razlučnu oznaku«, tako da sumnja u identifikaciju starih naziva nema. Latinski pisci spominju i grecizam *chrysophrys* (Ovidije Hal. 111, a za njim i Plinije 32,152) i latinsko ime *aurata*, koje je, naravno, mnogo češće navođeno. P. Festus nam tumači i pučki lat. oblik *orata* i samu etimologiju ihtionima: »Orata genus piscis

appellatur a colore auri quod rustici orum dicebant« (182).

Većina naših imena za tu vrstu temelji se na semantizmu »zlatno«, »zlatan«, bilo da je on izražen našim ili aloglotskim sredstvima. Lat. AURATA (REW 789) nalazimo u hrv. refleksima koji mogu biti dvojaka postanja: s jedne strane je nastajanje iz dalmatskog preuzetih oblika: *ovrata*, *ovratica*, *ovrat*, *obrata*, *obrat*, a s druge strane posuđivanje iz mlet. *orada* (Boerio 453), *orada*, *oradica*, u obliku *lovrata* vidimo srašteni romanski član (cf. Vinja JF 1,215-16).

Ovdje se ne iznose svi do danas utvrđeni hrvatski nazivi, a također se i neobrađuju svi hrvatski nazivi. Razlog tome je što su većina hrvatskih naziva, a pogotovo za gospodarski nevažne vrste, izričito hrvatske tvorbe i zbog toga ih nismo posebno obrađivali. Jedino su obrađeni nazivi za jadransku faunu koji su preuzeti od zatečenih naroda, kao i raznih drugih etničkih grupa s kojima su Hrvati dolazili u doticaj. To je bio razlog zbog kojega smo uglavnom obrađivali pojedine nazive koje su novonadošli Hrvati, kao analfabete, što se tiče mora u tom periodu, preuzimali i prilagođavali svojoj jezičnoj strukturi. Jedino je to bio razlog i kriterij zašto je takav izbor učinjen.

## LITERATURA

- Aelianus, Cl., *De Natura Animalium*, lib. 17, London, Royer 1744, Parisiis, 1858.
- Apicius, *De re coquinaria*, ed. Garrantano, Fr. Vollmer, Leipzig, 1922.
- Aristotle, *Historia animalium*, I, II, III. The Loeb Class Library, London, Cambridge (Mass), 1965, 1970, 1971 (HA).
- Batisti, C., »Sui grecisimi dell' ittiologia latina, Accatti ed adattamenti di ittionimi greci nella tradizione latina.« *Bollettino dell'Atlante Linguistico Mediterraneo* (BALM) 2-3, Venezia - Roma, 1960-61,61-95.
- Boisacq, E., *Dictionnaire étymologique de la langue grecque étudiée dans ses rapports, avec les autres langues indoeuropéennes*, 4e édition, Heidelberg 1950.
- Cotte, J., *Poissons aquatiques au temps de Pline. Commentaires sur le livre IX de l'Histoire Naturelle de Pline*, Paris, 1944.
- Deanović, M., »Stratifikacija naših pomorskih i ribarskih naziva po njihovu porijeklu«, *Pomorski zbornik*, 4, Zadar, 1966, 735-744.
- Ernout, A.-Meillet, A., *Dictionnaire étymologique de la langue latine. Histoire des mots* IV edition, Paris, 1959. (DEL).
- Festus, M. P., *De verborum significatu, quae supersunt, cum Pauli epitome*, Leipzig, 1913.
- Fischer, W., Bauchot, M.B. et Schneider, M., (red.) *Fiches FAO d'identification des espèces pour les besoins de la pêche (Revision 1), Méditerranée et Mer Noire (Zone de pêche 37)*, vol. I, II, Rome, 1987.
- Frisk, Hj., *Griechisches Etymologisches Wörterbuch* (I-III, Heidelberg, 1973. (GEW).
- Gesner, C., *Nomenclator aquatilium animantium in mari et in dulcibus aquis degentium...* Tiguri MDLX.
- Glotta, *Zeitschrift für griechische und lateinische Sprache*, Göttingen.
- Hesychii, A., *Lexicon*, 5 vol., Jena, 1858.
- Hirtz, M., *Rječnik narodnih zooloških naziva, knjiga treća; Ribe (Pisces)*, prir. N. Fink, Zagreb, 1956.
- Isidori Hispalensis Episcopi, *Etymologiarum sive Originum libri XX*. Recognovit brevis adnotatione critica instruxit W.M. Lindsay, I-II, Oxonii, 1911 (1966).
- Jurišić, B., »Pomorski izrazi u Vitezovićevu riječniku«, *Anali Jadr. inst. JAZU* (sada HAZU), sv.1, Zagreb, 1956, 297-403.
- Keller, O., *Die antike Tierwelt*, 2. vol., Leipzig, 1909.
- Liedell-Scott, *A Greek - English Lexicon* compiled by George Liddell and Robert Scott, Oxford, 1940 (izdanje iz 1968).
- Linnaeus, C., *Systema Naturae*, ed. X, vol. 1., 1758.
- Meyer-Lübke, W., *Romanisches Etymologisches Wörterbuch* (REW), 3 vol. neubearbeitete Auflage, Heidelberg, 1935.
- Oppian, *Cynegetica, Halieutica*, The Loeb Class. Library, ed. by T.E. Page, London, Cambridge (Mass.), 1963.



Ovidius, N., *Halieuticon* (43 p.n.e.)

Penso, G., »Dizionario dei nomi scientifici e dialettali dei prodotti della pesca«, *Bollettino Pesca, Piscicoltura e Idrobiologia*, 16, 1940, 41-101.

Pliny, *Natural History*, Vol. II, lib. III, ed. by H. Rackam, The Loeb Class Library, London, Cambridge (Mass.), 1, 1967 (NH).

Proia, Λεξιλόγὸν τῆς ἐλληνικῆς γλώσσης Ἰσθμίου 1933 (Ἐκδοστὺς Πρωίας)

*Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika JAZU* (sada HAZU), I-XX III, Zagreb, 1880-1976. (ARj)

Rohlf, G., *Lexicon Graecanicum Italiae Inferioris*. Etymologisches Wörterbuch der unteritalienischen Gräzität, Tübingen, 1964 (novo izdanje nekadašnjeg EWUGr. Halle - Saale, 1930)

Skok, P., »Zum Balkanlatein, III«, *Zeitschrift für romanische Philologie (ZfrPh)* 50 Tübingen 1930, 484-532.

Skok, P., »Zur Balkanlatein IV«, *ZfrPh*, 54, Tübingen 1934, 175-215; 424-499.

Skok, P., *Naša pomorska i ribarska temrinologija na Jadranu*, Split, 1933 (Term.)

Skok, P., *Etimologijski riječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika* (ERHSJ), vol. I-IV, Zagreb, 1971-1974.

Strömberg, R., *Studien zur Etymologie und Bildung der griechischen Fischnamen*, Göteborgs Hörgskolas Årsskrift XLIX (1943;2), Göteborg, 1943.

Šoljan, T., *Ribe Jadrana*, Fauna et Flora Adriatica, I, Split, 1948 (RJ).

Varro, *De Lingua Latina*, I, The Loeb Class. Library, London, Cambridge (Mass.), 1977.

Vinja, V., »Napomene uz nekoliko dosad nepotvrđenih starogrčkih elemenata u jadranskom ihtiološkom nazivlju«, *Živa antika*, Skopje, 1955, 1-9 (poseban otisak).

Vinja, V., »Etymologie populaire come déformatrice des noms grecs et latins dans la nomenclature ichtyologique de l'Adriatique orientale«, *Godišnjak Balkanološkog instituta*, I, Sarajevo, 1956, 33-54.

Vinja, V., »Le grec et le dalmate«, *Zeitschrift für Balkanologie*, Wiesbaden, 5, 203-223.

Vinja, V., *Jadranska fauna - Etimologija i struktura naziva* (JF1 i JF2), Vol. I. II JAZU (sada HAZU)-Logos, Logos, Split, 1986.

Wagner, M.L., *Dizionario etimologico sardo*, I (DES), Heidelberg, 1960.

Wartburg v.W., *Französisches Etymologisches Wörterbuch, Eine darstellung des galloromanischen sprachsschatzes*, 1-21 (26 vol.), Tübingen 1948-Basel 1965 (FEW).

Županović, Š., *Starodrevna baština šibenskoga kraja*, Biblioteka znanstvenih djela, 54, Književni krug, Split, 1991.

Županović, Š., *Hrvati i more* 1, 2, AGM - Vila Velebita, Zagreb, 1995.

## L'ORIGINE DELLA TERMINOLOGIA PESCATORIA CROATA

### R i a s s u n t o

L'autore analizza in questo studio la nomenclatura di origine greco-latina per la fauna adriatica che i Croati hanno ripreso principalmente dai Romani dalmati. Questo si può rilevare nel migliore dei modi nella maniera in cui i Croati dopo aver raggiunto l'Adriatico, come totali analfabeti relativamente al mare e alla vita in esso, presero i singoli nomi della fauna marina adattandoli allo spirito della propria lingua.

Questa mescolanza di vari gruppi etnici può essere seguita in maniera ideale nell'adozione di prestiti grecolatini che entrarono gradualmente nella lingua dei nuovi venuti Croati. Gli esempi riportati dell'origine dei nomi dell'odierna terminologia pescatoria croata ne sono una conferma.

In questa direzione, siamo convinti, si evolese anche la terminologia pescatoria croata. Fermandosi sulla splendida costa adriatica del mare »che allora era il centro del mondo«, i Croati adottarono, rimodernarono e fecero propri vari nomi della fauna marina e in tal modo riuscirono a formare *il proprio sistema*.

E così, partendo da zero, i Croati riuscirono a creare la propria terminologia pescatoria che per la sua ricchezza, possiamo dirlo liberamente, è tra quelle che possiedono il maggior numero di voci.

## THE ORIGIN OF THE CROATIAN FISHERY TERMINOLOGY

### S u m m a r y

The author of this paper analyzed the terminology of the Greco-Roman origin for the fauna of the Croatian Adriatic which the Croates took over mostly from the Dalmatian Romanic people. Arriving in this region of the Adriatic, illiterate regarding the sea and its life, they took over individual names of the sea fauna from their neighbours and adapted them into the spirit of their language.

This mixing of different ethnic groups can be followed by their adopting the Greco-Latin loan-words entering them gradually into the language of the newly arrived Croates. This is corroborated by the origin of the Croatian names in the present fishery terminology.

We believe that is the way the Croatian fishery terminology developed. Stopping permanently on this wonderful Adriatic coast the then »centre of the world« the Croates adopted, altered and accepted different names of the sea fauna constructing thus *their own system*.

Starting thus from *the zero*, the Croates succeeded in creating their own terminology which opulence, we may say so, is one of most numeros in the Medierranean.

Podaci o autoru:

Prof. dr. sc. Šime Županović, znanstveni savjetnik i ekspert Ujedinjenih Naroda (FAO-UNESCO); istraživač svjetskih mora i oceana pod zastavom UN; nestor novije hrvatske ribarstveno-biološke znanosti, danas umirovljenik; kućna adresa: Račkoga 8, 21000 Split, tel. 583 646.